

Titov put je istorijski provjeren i u našoj praksi potvrđen

Govor druga Cvijetina Mijatovića predsjednika Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na komemorativnoj sjednici organa i organizacija Federacije u Skupštini SFRJ.

Na današnji dan, prije godinu dana našom zemljom bolno je odjeknula potresna vijest: umro je drug Tito. Radnike, seljake, intelektualce, ljude svih zanimanja, omladinu i borce, pripadnike Armije i službi bezbjednosti, sve građane Jugoslavije obuzela je velika tuga, koja se, zajedno sa ponosom što smo Tita imali, na dostojanstven način pretvarala u zavjet.

Vijest o Titovoj smrti stigla je i u najudaljenije dijelove svijeta. Sa našom radničkom klasom, sa radnim ljudima naše zemlje, sa svim narodima i narodnostima Jugoslavije žalost je iskreno podijelilo cijelo progresivno čovječanstvo.

Bilo je to žaljenje za čovjekom univerzalnog djela, posvećenog koliko svojoj zemlji, toliko i svijetu. I to u jednom vremenu, nemirnom i bremenitom svakojakim opasnostima po sutrašnjicu čovječanstva, pa i njegov opstanak. »Ime Tita — po riječima njegovog najbližeg saborca Edvarda Kardelja — postalo je simbol borca, u ratu i miru, i izraz humanističke vizije jednog novog svijeta, oslobođenog straha od uništenja čovjeka od strane čovjeka i naroda od strane naroda, svijeta koji će roditi pokoljenja koja neće znati za ratnu grozotu i pustoš, animalnost u čovjeku i među ljudima i narodima«.

Prije godinu dana, posljednji put smo ispratili Tita upravo iz ove zgrade u kojoj je, zajedno sa svojim saborcima, doživio progla-

šenje Federativne Narodne Republike Jugoslavije, što je jednom prilikom označio kao najradosniji dan u svome životu.

U ovom času kroz naša sjećanja prolaze i mnogi drugi historijski i prelomni trenuci rađanja i razvoja socijalističke, samoupravne i nesvrstane Jugoslavije, od kojih su svi vezani za Tita, a mnogi i za ovo mjesto — počev od proglašenja Republike 1945. i Titove zakletve povodom izbora za Predsjednika Republike 1953. do usvajanja novog Ustava 1974. i donošenja Zakona o udruženom radu, i mnogih drugih značajnih i historijskih događaja koje smo doživjeli zajedno s Titom.

I ova prilika nas obavezuje da se, makar djelimično, podsjetimo na ono što je Tito, nalazeći se skoro sedam decenija u prvim redovima borbe radničkog pokreta i više od četiri decenije na čelu Partije, ostvario svojom mišlju i djelom dosljednog marksiste i neumornog revolucionara.

Ponikao u Hrvatskom zagorju, u ono vrijeme bogatom samo slobodarskom tradicijom, ali siromašnom hljbom i svim što život čini dostojnim čovjeka, Josip Broz se, nuždom i instinktom proletara, težnjom za novim saznanjima, naslijeđenim osjećanjem pravde i impulsom borca, uključio u radničku klasu. I to u doba kada je ona na ovom našem tlu i nastajala. Započeo je tako njegov rast sa rastom klase. U njenom krilu začela se njegova klasna svijest koja će klasi ubrzo početi da služi na najbolji mogući način.

Prvo druženje sa socijalističkim idejama podstaklo je Titovu znatiželju i doprinijelo da se otisne u svijet, u razvijenije zemlje Evrope. Oktobarska revolucija, u kojoj se nešto docnije našao sticajem poznatih okolnosti, i u njoj uzeo učešća na način i u mjeri koji su mu bili dostupni, učvrstila ga je u uvjerenju da radnička klasa nije samo najnaprednija društvena klasa, već i ona sila koja je u stanju da mijenja odnose u društvu, da savlađuje reakciju, da uspostavlja sopstvenu vlast.

U staroj Jugoslaviji, u kojoj je socijalno i nacionalno ugnjetavanje iz godine u godinu postajalo sve bezobzirnije, Josip Broz dobro sagledava i potencijalne i stvarne snage, spremne da se bore i ponesu teret revolucionarnih promjena. U borbu radničkog pokreta uključuje se naoružan srećnim spojem revolucionarnih ideja, koje su njim ovladale u danima Lenjinovog Oktobra, i svog iskustva sticanog u vlastitoj zemlji, a obogaćenog i viđenjem proletarijata u zemljama razvijenije industrije kakva je bila u Austriji, Češkoj i Njemačkoj.

Iskustvo vlastite sredine bilo je svakako najdragocjenije. Zemlja između Istoka i Zapada, na neutralničnom području Balkana. Vi-

šenacionalna — sa nacionalnim ugnjetavanjem. Krajnje nerazvijena — sa dubokim razlikama u toj ukupnoj nerazvijenosti. Šarenilo tradicija, običaja, vjerskih opredjeljenja. Zemlja bespravlja i socijalnih sukoba. Ukratko: jedinstveno iskustvo na kome se, pored ostalog, izoštravalo čulo i za nacionalno pitanje i razvijalo osjećanje o neopodnosti povezivanja klasnog i nacionalnog.

Sve je to imalo važnog uticaja na formiranje Titove ličnosti kao revolucionara najveće odlučnosti i čvrstine, ali, ujedno, i kao protivnika svakog šablona i dogme. Na tome je utemeljeno i Titovo uvjerenje da je cilj revolucionarnog preobražaja, u krajnjoj konsekvenci, jedan, ali da putevi moraju neizostavno biti različiti, kao što su različite prilike i uslovi revolucionarne borbe u raznim zemljama.

To iskustvo je učilo Josipa Broza i tome da je radničkoj klasi, ukoliko je ona nerazvijenija i ukoliko se bori u složenijim i težim unutrašnjim i međunarodnim okolnostima, utoliko potrebija uloga avangarde koja će, svim svojim bićem, biti vezana za interese svoje klase i naroda, i polaziti od realnosti i svih osobenosti svoje zemlje. Zato je i usmjerio svoju pažnju ne samo na pokretanje i organizovanje radničkih akcija, već uporedo i na stanje u Komunističkoj partiji.

Istorijska je zasluga Josipa Broza što je, sredinom i krajem dvadesetih godina, realno uočio najveću boljku Komunističke partije Jugoslavije u ostvarivanju njene revolucionarne uloge, što je ukazao na frakcionaštvo kao glavnu opasnost koja razjeda revolucionarno jezgro — a koje je proisticalo, pored ostalog, iz nesamostalnosti Partije — i što je poveo odlučnu borbu protiv te opasnosti.

I ne samo na frakcionaštvo, nego i na ono što je s tim, istorijski gledano, usko bilo povezano: sektaštvo i oportunizam, odvajanje od masa, čekanje direktiva izvana, i slično. Kao sindikalni i partijski aktivista Tito polazi, prije svega, od interesa radničke klase, čije izrabljivanje najneposrednije osjeća, čije raspoloženje dobro poznaje i čije svakodnevne interese i potrebe realno sagledava. To i omogućava pobjedu njegove koncepcije na Mjesnoj konferenciji zagrebačkih komunista 1928. godine, koja predstavlja značajan datum u razvoju KPJ kao moderne komunističke revolucionarne organizacije.

Idejno i akciono jedinstvo Partije, demokratski ostvarivano i razvijano, ne samo u forumima nego u cjelini Partije, u živom djelovanju svega članstva — bilo je od početka preduslov uspjeha u revolucionarnoj borbi. To je osnovna istorijska pouka koju je Tito stao uobličavati prije pola vijeka i koja se potvrđivala u svim fa-

zama naše revolucije, pogotovo u prelomnim trenucima. I u novije vrijeme stalno je upozoravao da su jedinstvo i budnost ne samo garancija postignutog, nego i jedan od najbitnijih uslova novih pobjeda. Sa dolaskom Tita na čelo Partije, 1937. proces njene konsolidacije priveden je kraju, a time i njeno osposobljavanje za sudbomosne događaje koji su dolazili.

Jedna od bitnih pretpostavki za to bilo je i njeno osamostaljivanje, i to u vrijeme kada okolnosti u međunarodnom radničkom i komunističkom pokretu nisu tome pogodovala. Nepokolebljiv u stavu da svaka komunistička partija mora biti odgovorna, prije svega, pred radničkom klasom i narodom svoje zemlje, Tito je afirmisao i različitost puteva u borbi za socijalizam kao nešto što taj svjetski proces ubrzava i što sam socijalistički sistem obogaćuje, prije svega u njegovom bitnom humanom obilježju.

Krupna tekovina našeg revolucionarnog pokreta, i, ujedno, uslov njegovog uspješnog razvitka, bili su i u tome što je Tito u pravo vrijeme poveo borbu za savladavanje doktrinarne jalovosti i sektaške učaurenosti u rukovodstvu KPJ. Partija se, naročito po dolasku Tita na njeno čelo, još više okreće radnim masama, svim demokratskim i progresivnim snagama, stvara široki front antifašističkih i slobodoljubivih snaga, i na njega se oslanja. Na tome se razvila i strategija povezivanja oslobodilačke borbe sa stvaranjem perspektive novog društvenog poretka. Samo u takvom savezu se i moglo izvojevati socijalno i nacionalno oslobođenje svih naroda i narodnosti Jugoslavije. Samo sa takvom koncepcijom bio je zagarantovan uspješan ishod oružane borbe protiv fašističkih okupatora i domaćih izdajnika.

Kao osvjedočeni politički vođa, Tito se u ratu pokazao i kao briljantni vojskovođa. Za našu borbu, odnosno za naš pokret — da to i ovoga puta istaknemo — bila je sreća što smo imali takvu ličnost na njegovom čelu.

U našoj oslobodilačkoj borbi koja je, istovremeno, bila i duboko socijalistička, autentična revolucija, prvi put u našoj istoriji uspostavljena je istinska narodna vlast. Na njenim čvrstim temeljima i demokratskim avnojevskim principima, rasla je zgrada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Razvijalo se i učvršćivalo bratstvo i jedinstvo kao jedna od najvećih tekovina Titove epohe, ostvarena po cijenu ogromnih žrtava, tekovina koja ostaje temelj naše višenacionalne zajednice, čvrsto ugrađena u naše ustavno uređenje i duboko ukorijenjena u naš zajednički život.

Učvršćivala se, na novim demokratskim osnovama, međusobna solidarnost i kohezija naše zajednice, usavršavalo federativno uređenje i jačala ravnopravnost naroda i narodnosti.

Izgrađivao se i obogaćivao njen socijalistički karakter — uvođenjem i razvojem samoupravljanja, jačanjem odlučujuće uloge radničke klase i svih radnih ljudi u društvu, na putu oslobađanja rada i čovjeka.

Rasla je odbrambena moć naše zemlje — stalnim jačanjem naše narodne armije i razvijanjem sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite.

Dosljednom politikom nesvrstanosti, razvijanjem međunarodne saradnje na poznatim i u demokratskom svijetu priznatim principima, solidarišući se na djelu sa svim slobodarskim, demokratskim i progresivnim snagama i težnjama u svijetu, naša zemlja je jačala svoju međunarodnu poziciju i učvršćivala svoju nezavisnost.

Svemu tome davao je pečat strateg naše revolucije, Josip Broz Tito. A, zajedno s tim uspjesima, rastao je dalje i njegov ugled i uticaj u svijetu, do veličine čije dimenzije nije odredila Jugoslavija, već svijet. Svijet je to rekao i kad smo se svi zajedno sa njim opraštali. I prije toga.

Sa svih strana svijeta, ne samo državnici, nego i obični ljudi, pisali su Titu: »Vi ste svojom ličnošću postali simbol nade i sloge, mira i čovječnosti«. »U našoj eri — stoji u jednoj drugoj poruci — nije živio čovjek koji je, kao Vi, doveo svoj narod i svoju zemlju do punog dostojanstva. I za nas ste gigant slobode i simbol borbe protiv ugnjetavanja«. I dalje: »U svijetu haosa — Vi mu pružate olakšanje; u svijetu nereda — Vi mu dajete stabilnost«. »Ne bih želio da veličam — navodi se, između ostalog, u jednom od tih pisma — želim samo da Vam zahvalim za Vaše doprinose čovječanstvu. Hvala Vam što nas sve pokrećete u pravom smjeru«. Jedna od najkraćih poruka glasi: »Hrabri Tito, Vi ste čovjek ovog vijeka«.

Kao što je Lenjin svojom gigantskom figurom označio početak ovog vijeka, tako je Tito, »div na svjetskoj sceni« — da se poslužimo riječima njegovih velikih savremenika — dao pečat sredini ovog vijeka.

Još za života Tita nagađalo se na raznim stranama, dobronamjerno i manje dobronamjerno, šta će sa Jugoslavijom biti kada Tita više ne bude. Ova nagađanja odražavala su i odražavaju neshvatanja karaktera naše revolucije, njenog demokratskog bića i humanističke suštine. Tito, najpotpunije oličenje našeg pokreta, sam je, kako je često puta naglašavao, mogao izrasti u ono što jeste samo u takvom pokretu kakav je bio naš. Kad god mu je izražavano neko prizna-

nje, Tito je to uvijek prenosio na sve svoje saborce, na Partiju i pokret u cjelini: »Nije Tito sam to stvorio — više puta je naglasio — mi svi smo zajedno radili.«

Veličina ličnosti u revolucionarnom pokretu je, prije svega, u donošenju pravilnih odluka, naročito u prelomnim, sudbonosnim trenucima historije, u čvrstini i jasnoći orijentacije na osnovnim strateškim pravcima i u sposobnosti da se izaberu prava sredstva i način njene realizacije. Upravo zbog takvih sposobnosti u prvom redu, a ne zbog svojih funkcija u Partiji i državi, Tito je stekao i uživao ogroman i nepodijeljen ugled vodeće ličnosti u našem pokretu i u našoj zemlji. Tito je bio veliki i u tome što je, i sam polazeći od toga da nepogrešivih i sveznajućih nema, bio u stanju da izvlači — ne samo iz uspjeha, nego i iz slabosti i grešaka — iskustva i pouke neophodne i za pokret, i za njegovo rukovodstvo. Treba se podsjetiti, na primjer, na Titovu kritičku ocjenu parole o oružanom ustanku, nametnute spolja krajem dvadesetih i početkom tridesetih godina, za što tada nisu postojali uslovi u zemlji, ili na Titovu osudu sektaškog stava o sindikalnom pitanju u stvaranju ilegalnih sindikata; a da i ne govorimo o njegovom upornom zalaganju i zasluži što je Partija uspjela da zauzme ispravan i dosljedan stav o nacionalnom pitanju u našoj složenoj višenacionalnoj zajednici.

Poznato je koliko je takvih primjera i odgovarajućeg Titovog reagovanja bilo i u toku rata, i u poslijeratnom periodu. Jednom riječju, Tito je od komunista uvijek tražio samokritičnost i sam je bio samokritičan.

Sve što smo ostvarili u našem revolucionarnom hodu ne može se odvojiti od Saveza komunista i od ličnosti koja je stajala na čelu Partije više od četiri decenije, od prvog čovjeka naše revolucije, Josipa Broza Tita. Jer, kako je jednom prilikom kazao Kardelj »u svakom koraku naše revolucije prisutan je Titov doprinos«. Danas bismo mogli reći da su u svakom našem koraku prisutni Titova misao i djelo.

Pitanje o tzv. posttitovskom periodu nikada nije ni mogao postavljati dobar poznavalac naše zemlje čija je oznaka unutrašnjeg razvoja — socijalističko samoupravljanje a spoljne politike — dosljedna nezavisnost i nesvrstanost. Ni kolektivno rukovođenje, kao logičan i zakonit dio našeg sistema, nije započelo juče. Njegovi su korijeni takođe u karakteru i tradiciji našeg revolucionarnog pokreta, a već punu deceniju ono je i Ustavom sankcionisano.

Protekla godina, nadamo se, oslobodila je sumnji one koji su dobrim namjerama podlijevali raznim zabludama. Kod mnogobrojnih prijatelja širom svijeta, koji nikad nisu ni sumnjali u našu nepokolebljivost, još više je ojačala vjera u našu snagu, ubijednost da ćemo savladati teškoće ekonomske i druge prirode sa kojima se suočavamo. Njihova podrška, naročito u današnjim pogoršanim međunarodnim prilikama, bila nam je dragocjena. Sa tom podrškom mi računamo i ubuduće.

Na drugoj strani su oni, iako ih je sve manje, koji i dalje govore o periodu poslije Tita, sa jasnim željama da ne bude kao što je bilo za vrijeme Tita. Takvi pedantno analiziraju naše mjere i postupke, traže u našim govorima ono čega nema, u svakoj promjeni jednog normalnog razvoja vide negovještaje tobožnje revizije, priželjkiju, u stvari, skretanje sa našeg puta.

Mi ne očekujemo da će takvi promijeniti odnos prema nama, ma šta mi činili i uradili. Jer to, je sastavni dio aktivnosti onih snaga kojima nije po volji ovakva Jugoslavija, socijalistička i samoupravna zajednica ravnopravnih naroda i narodnosti, nesvrstana zemlja velikog ugleda, koja se neumorno zalaže za očuvanje mira i demokratizaciju međunarodnih odnosa. Otuda, uostalom, i najnoviji grubi napadi na nezavisnost i teritorijalni integritet naše zemlje i pokušaji destabilizacije našeg socijalističkog samoupravnog društva, korišćenjem i metoda tzv. specijalnog rata, to jest raznih oblika subverzije i podrivanja zemlje. Sve je to, znamo, deo šire aktivnosti reakcionarnih snaga koje uporno nastoje da zaustave ili otežaju progresivna kretanja u svijetu.

Što se nas i naše zemlje tiče, ti pokušaji su uzaludni, kao što su bili i svi drugi do sada, počev od onog vremena kada su postavljeni temelji ovoj našoj Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Ukoliko se prije odustane od takvih pokušaja, utoliko bolje i za naš razvoj, ali ne manje i za one koji se još nisu oslobodili raznih aspiracija i svakojakih opterećenja prošlosti.

Mi ćemo nastaviti mirno, ali odlučno i nepokolebljivo, Titovim putem kojim smo išli zajedno s njim više od četiri decenije. Jer, to je put koji je istorijski provjeren i u našoj praksi potvrđen.

Mi ćemo, istovremeno, biti još budniji nego do sada, svjesni da živimo u vremenu kada se pojačavaju pritisci i nastojanja da se Titova Jugoslavija oslabi i skrene sa svog puta.

Godina dana od Titove smrti proticala je u znaku odlučnosti i pregnuća naših radnih ljudi i građana na Titovom putu borbe za dalji razvoj i jačanje socijalističke, samoupravne i nesvrstane Jugoslavije. Nastavljajući njegovo i naše djelo, naši narodi i narodnosti

potvrdili su spremnost i sposobnost da dalje razvijaju sve što je do sada stvoreno.

Protekla godina bila je, dakle, potvrda našeg revolucionarnog kontinuiteta. Iako smo bili suočeni sa nepovoljnijim međunarodnim okolnostima i otežanim ekonomskim uslovima kod nas, pa i nemalim vlastitim slabostima, naš samoupravni sistem dokazivao je dalje svoju sposobnost da savlađuje prepreke, dokazivao je svoju vitalnost.

Putem dogovaranja socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina, samoupravnim sporazumijevanjem i društvenim dogovaranjem u udruženom radu i u društvu u cjelini, mi smo nastavili široku društvenu akciju za stabilizaciju privrede i samoupravno usklađivanje interesa u cilju otklanjanja teškoća i uspješnijeg društveno-ekonomskog razvoja naše zajednice. Ovaj put postizanja međusobne saglasnosti, bez nametanja stavova, jedino je principijelno ispravan i realno moguć, u naporima da se obezbjeđuje politička i ekonomska ravnopravnost naroda i narodnosti, i svih naših radnih ljudi. Dosadašnja iskustva pokazuju da takvim djelovanjem postignemo sve bolje međusobno razumijevanje, da sve potpunije shvatamo uslove u kojima se razvijaju pojedine naše republike i pokrajine, a ujedno i ono što nam je zajedničko. To, pored ostalog, potvrđuje i postignuta saglasnost o svim osnovnim aspektima narednog srednjoročnog plana razvoja.

Godina koja je iza nas proticala je u znaku svestranih nastojanja da se dosljedno ostvaruju prava republika i prava autonomnih pokrajina u sastavu Socijalističke Republike Srbije i u Federaciji, kao i odgovornost svih za sopstveni razvoj i za stanje u Federaciji kao cjelini. Jer, nema alternative Ustavom utvrđenim pravima i dužnostima republika i pokrajina u politici Federacije, kao što nema alternative dosljednom sprovođenju onoga o čemu se zajednički postigne dogovor u svim dijelovima naše privrede i društva.

Uporedo s tim odvijala se i živa aktivnost u vezi sa donošenjem ustavnih amandmana o unapređivanju kolektivnog rada i odgovornosti, u skladu sa poznatom Titovom inicijativom, i u stalnom nastojanju da je ostvarujemo onako kako bismo to činili da je Tito s nama. Jer, u suštini, ta inicijativa sadrži onaj stalni zahtjev našeg pokreta i Tita da se odlučno i neprekidno korača naprijed u širenju novih prostora socijalističkoj samoupravnoj demokratiji.

Borba za stabilizaciju naše privrede tokom protekle godine bila je teška; ona se nastavlja i neće biti laka ni ubuduće. Ali, ono pozitivno što smo postigli i u godini koja je za nama omogućava nam da uspješno dalje savlađujemo ekonomske probleme. U međunarodnim političkim i ekonomskim okolnostima, koje su bremenite mnogim

neizvjesnostima, i koje se i dalje zaoštravaju, biće neophodni i naši još veći naponi, odgovornije i smišljenije ponašanje u svakom pogledu.

Jasno je da je samo na osnovama daljeg dosljednog razvoja sistema samoupravljanja moguće obezbijediti prevazilaženje privrednih teškoća i dobre perspektive daljeg razvoja. U tom pogledu bitno je još dosljednije nastaviti sa naporima da odlučivanje, uticaj i kontrola radnika u udruženom radu sve više obuhvataju ne samo uslove sticanja dohotka, nego i njegovu upotrebu u organizacijama udruženog rada i u društvu u cjelini. Jačanje materijalne osnove udruženog rada i dosljedna raspodjela prema radu moraju biti stalna briga našeg društva. Svemu tome će, nesumnjivo, značajan podsticaj dati i predstojeći Treći kongres samoupravljača.

Pred nama je i Dvanaesti kongres Saveza komunista Jugoslavije, koji će razmatrati najznačajnija idejno-politička pitanja daljeg razvoja našeg društva.

Savez komunista, kao avangarda i vodeća idejno-politička snaga radničke klase i svih radnih ljudi Jugoslavije, uvijek je imao zadatak da otvara perspektive daljeg razvoja naše socijalističke revolucije. To čini i sada. U mjeri u kojoj će i dalje ostati čvrsto povezan sa radničkom klasom, iz koje je izrastao i iz koje neprekidno ima da crpi svoju idejnu i akcionu snagu, on će, i ubuduće, ostati na visini svoje istorijske uloge.

Uporedo sa progresivnim promjenama u našem društvu, mijenjao se i mijenja i Savez komunista, prilagođavajući se potrebama razvoja samoupravljanja. Od presudnog je značaja uloga Saveza komunista kao unutrašnje idejne i pokretačke snage sve slobodnijeg i neposrednijeg izražavanja i demokratskog usaglašavanja autentičnih samoupravnih interesa. A upravo taj društveni proces, koji je u toku, presudan je za dalji razvoj socijalizma u nas. Vodeći idejnu borbu na liniji zajednički prihvaćenih principa i suprotstavljajući se svemu antisocijalističkom i antisamoupravnom, svemu što vuče na trag i slabi koheziju našeg društva, ili što slabi njegove vlastite redove, Savez komunista će moći i dalje da, zajedno sa radnim ljudima, iznalazi najprogresivnija rješenja u njihovoj svakodnevnoj samoupravnoj aktivnosti.

U idejnoj borbi za dosljedan socijalistički samoupravni razvoj našeg društva, mi smo se uvijek jasno razgraničavali — na tome je naročito insistirao Tito — sa svima onima, u zemlji i van zemlje, koji su nastojali da nam nametnu neprihvatljive ideološke i političke koncepte koji, po pravilu, služe tuđim interesima, da nam

nude svoje opcije, »desne« ili »lijeve«, da nas stavljaju pred lažne dileme.

Braneci odlučno naš put od svih spoljnih i unutrašnjih neprijatelja, vodeći borbu protiv birokratsko-etatističkih ili anarho-liberalističkih, protiv unitarističkih, nacionalističkih i iredentističkih tendencija i elemenata, i njihovih podstrekača spolja, mi se nikada nismo suprotstavljali jednima da bismo popuštali ili se priklanjali nekim drugima. Nikada se nismo i nećemo se povijati ni prema kome. Mi smo uvijek stajali i danas stojimo stabilno na svojim nogama. Vodili smo, i vodićemo uvijek i ubuduće, borbu na oba fronta. Na to nas upućuje ukupno dosadašnje iskustvo našeg pokreta.

Jedinstvo i zajedništvo, spremnost i odlučnost za odbranu tekovina naše socijalističke revolucije još snažnije su dolazili do izražaja kad god je neko, bilo spolja ili iznutra, pokušao da ih ugrozi. To se pokazalo i povodom nedavnih neprijateljskih i kontrarevolucionarnih akcija nacionalističkih i iredentističkih elemenata na Kosovu. Radni ljudi Kosova, Albanci i drugi, u ogromnoj većini svjesni su svojih velikih političkih, materijalnih i društvenih dostignuća koja su ostvarili samoprijegornim radom i zajedničkom borbom sa svim narodima i narodnostima Jugoslavije. Naša sloboda i nezavisnost, mir i bezbjednost, naš samostalni put razvoja i sve bolji život zavise, prije svega, od našeg jedinstva, od složenih napora da čuvamo, učvršćujemo i dalje razvijamo to što smo do sada izgradili.

Mi ćemo, izvlačeći pouke iz svojih iskustava, iz uspjeha i slabosti, boreći se protiv raznih jednostranosti i lažnih dilema, ostajući uvijek principijelni, dalje razvijati naš socijalistički samoupravni sistem, naše socijalističko zajedništvo, naš sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Borićemo se za sve demokratskije i humanije društvo, za društvo u kome će se sve bolje i slobodnije živjeti, i u kome će mlade generacije imati sve bolju perspektivu i sve veće mogućnosti za afirmaciju i stvaralaštvo.

Životno i revolucionarno iskustvo upućivalo je Tita da ciljeve našeg pokreta uvijek sagledava u najužoj povezanosti sa zbivanjima u svijetu. Tito nikada nije gubio iz vida istorijske zakonitosti, stremjenja naroda i potrebe razvoja cijelog čovječanstva. Stvaralački primjenjujući marksistički metod, stalno je istraživao smisao i zahtheve glavnih tokova savremene istorije. Zato je tako jasno vidio događaje i u onim istorijskim trenucima kada su mnogi gubili sposobnost orijentacije.

U osnovi svih Titovih strateških zamisli na međunarodnom planu bili su — nezavisnost, sloboda i pravo na nesmetan razvoj. Bitke koje su, predvođeni komunistima sa Titom na čelu, vodili narodi

naše zemlje, uvrstili su ih u prve redove progresivnih političkih snaga u svijetu. Dovoljno je da pomenemo naš doprinos borbi protiv fašizma, a za slobodu, nezavisnost i svestranu ravnopravnu saradnju naroda i zemalja; naše istrajno zalaganje za nove, ravnopravne odnose među socijalističkim zemljama i komunističkim i radničkim partijama; našu odlučnu podršku borbi za likvidaciju kolonijalizma i poštovanje prava svih naroda i ljudi; naše suprotstavljanje svim podjelama na interesne sfere i svim vidovima pritiska i miješanja u unutrašnje stvari; konačno, naše stalno zalaganje za očuvanje svjetskog mira, za rješavanje svih sporova miroljubivim putem, za miroljubivu, aktivnu koegzistenciju.

Polazeći od toga da je bezbjednost drugih zemalja i naša bezbjednost, da je nesmetani društveni i ekonomski razvoj drugih naroda, umnogome, preduslov i našeg sopstvenog razvoja, mi nastavljamo Titovu spoljnu politiku bez kolebanja i zastoja, uvjereni da je to u interesu naših, ali i drugih naroda, u interesu međunarodne saradnje i razumijevanja u svijetu. Takva naša politika doprinijela je, istovremeno, da steknemo prijatelje u cijelom svijetu, pa i među onima koji to među sobom nisu.

Tito je bio svjestan potrebe korjenitog mijenjanja međunarodnih političkih i ekonomskih odnosa u skladu sa težnjama cjelokupnog progresivnog čovječanstva, a posebno onog njegovog ogromnog dijela koji je donedavno bio ugnjeten. U skladu s objektivnim potrebama koje je istorija stavila na dnevni red. Tito je, dosljedno razvijajući i zastupajući politiku naše zemlje, godinama — u tijesnoj saradnji sa državicima kao što su bili Nehru, Naser i drugi — izgrađivao koncepciju nesvrstanosti kao nov, napredniji oblik odnosa i saradnje među državama, čija je suština sloboda, nezavisnost i ravnopravnost naroda i zemalja. Progresivna shvatanja i težnje izraženi u Povelji Ujedinjenih nacija dobili su u pokretu nesvrstanih svjetsku potvrdu i snagu odlučnu da se bori za njihovu dosljednu primjenu i dalju razradu.

Titu i Jugoslaviji je pripalo istorijsko priznanje da budu domaćini Prve konferencije nesvrstanih zemalja. Ono što je prije dvadeset godina bila samo vizija novih odnosa u svijetu, danas je uvjerenje koje prožima svijest najvećeg dijela čovječanstva.

Jasnim postavljanjem ciljeva i zadataka i upornim savladavanjem mnogobrojnih problema i teškoća, pokret nesvrstanosti je za relativno kratko vrijeme izrastao u nezavisan samostalan međunarodni faktor van blokova sa snažnim progresivnim uticajem na kretanja u svijetu. Naša zemlja će dosljedno nastaviti ovu politiku, polazeći od toga da tako najbolje služi interesima mira, saradnje

i progresu u svijetu, a time i našoj sopstvenoj nezavisnosti i bezbjednosti.

Živimo u složenom svijetu, suočenom sa povećanim opasnostima po mir i bezbjednost naroda i zemalja. Mi znamo — Tito je na to često ukazivao — kolike opasnosti nose u sebi sve češći nasrtaji na slobodu i nezavisnost naroda, sve bezobzirniji pritisci i razni oblici miješanja sa strane. Očigledno je da nijedan kontinent ili region u svijetu više toga nije pošteđen. Ni mi, na ovim prostorima, ne smijemo pred tim da zatvaramo oči. Mi ostajemo otvoreni za najsvestraniju saradnju sa svima koji je žele na ravnopravnoj osnovi, ali i čvrsti u odbijanju svakog pokušaja narušavanja naše nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta.

Uvjerenje da je samo u ovakvoj, federativnoj, socijalističkoj, samoupravnoj Jugoslaviji naša snaga i naša budućnost, naše sigurno mjesto u svijetu — jeste ono iza čega stoji svaki naš narod i svaka narodnost, što prožima svijest svakog našeg čovjeka i što okuplja sve generacije. I propašće, i ubuduće, svi pokušaji — ma sa koje strane dolazili i ma čime se prikrivali — da nas oslabe i učine drugačijim.

Zato možemo i danas reći sebi i drugima: ova i ovakva Jugoslavija nepokolebljivo dalje korača Titovim, našim putem. Samo takva Jugoslavija je faktor stabilnosti i saradnje u Evropi i svijetu, i samo s takvom Jugoslavijom treba računati i u budućnosti.

Oproštaj sa Titom prije godinu dana još jednom je pokazao kakvo su mjesto narodi i narodnosti Jugoslavije svojom epohalnom borbom i svojom međunarodnom politikom, a posebno doprinosom Tita, zauzeli u zajednici naroda. Imamo sve uslove — ostajući dosljedni i principijelni — da to mjesto i taj ugled među narodima sveta očuvamo i dalje jačamo.